

#29-30

(965-966)
29 қыркүйек
2023 жыл

ГАЗЕТ 2005 ЖЫЛДЫҢ 7 ҚАҢТАРЫНАН ШЫҒА БАСТАДЫ

JAS QAZAQ

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ЭЛЕКТРОНДЫҚ ГАЗЕТИ

@jasqazaqnews

vk.com.jasqazaq

Jasqazaq

Жас қазақ

jasqazaq.kz

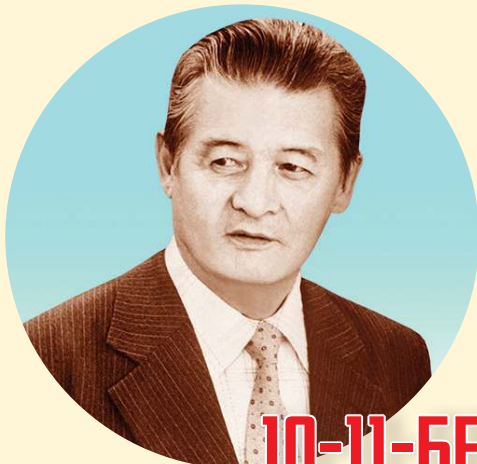
jasqazaqkz

ЕРЕКШЕ БАЛАЛАРҒА ҚУАНЫШ СЫЙЛАУ — МЕН ҮШІН БАҚЫТ

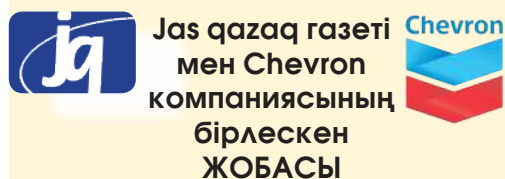
6-9-БЕТ

КҮРСІНБЕЙТІН, КҮЛІМСІРЕЙТІН КІСІ ЕДІ

10-11-БЕТ

БӘРІНЕ ОРТАҚ ЖУРНАЛИСТИКА

12-БЕТ

Қазақстанда
30 ЖЫЛ

Табысты серіктестікке 30 ЖЫЛ

Болашаққа бірге ұмтыламыз

Біз 1993 жылы Қазақстанмен әріптестік орнатқан алғашқы халықаралық энергетикалық компаниялардың бірі болдық. Сол кезден бастап "Шеврон" прогресті алға бастырған алып қуаттың көзіне айналды. Отыз жылдық тарихы бар стратегиялық серіктестік барысында біз мыңдаған жұмыс орындарын ашып, отандық тауарлар мен қызметтерді пайдаланып, жергілікті мамандарды жетілдіруге күш салу арқылы Қазақстан экономикасының дамуына айтарлықтай үлес қостық. Осы уақыт аралығында Қазақстан әлемдік энергетикалық державаға айналды. Бүгінгі таңда "Шеврон" Қазақстанмен табысты ынтымақтастығының 30 жылдығын мақтанышпен атап өтуде. Біз адамдардың өмірін жақсартуға, әлеуеттерін арттыруға және болашаққа бірге қадам басуға дайынбыз.

Толығырақ ақпарат <https://www.chevron.com/worldwide/kazakhstan> сайтында

the
human
energy
company

✓ BRENT \$93.44

✓ USD 480 T

✓ EUR 506 T

✓ RUB 4,85 T

БИЫЛҒЫ МАМЫР АЙЫНАН БЕРІ ЕЛІМІЗДЕ 5578 ҚОҚЫС ОРНЫ АНЫҚТАЛЫП, ОНЫҢ НЕБАРЫ 50 ПАЙЫЗЫ ЖОЙЫЛҒАН. КЕЙ АЙМАҚТАРДА ҚОҚЫСТЫ ЖОЮ ЖҰМЫСЫ БАЯУ ЖҰРУДЕ. ЭКОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРІ ЕРЛАН НЫСАНБАЕВТЫҢ АЙТУЫНША, GPS ДАТЧИКТИҢ КӨМЕГІМЕН ҚОҚЫС ШЫҒАРАТЫН ТЕХНИКАНЫҢ ҚОЗҒАЛЫСЫН БАҚЫЛАУДЫҢ АҚПАРАТТЫҚ ЖҮЙЕСІ СЫНАҚТАН ӨТІП ЖАТЫР. ОСЫҒАН ОРАЙ ЕҢ АЛДЫМЕН ШЫМКЕНТТЕ ПИЛОТТЫҚ ЖОБА ІСКЕ АСЫРЫЛЫП, СОНЫҢ АРҚАСЫНДА НАҚТЫ УАҚЫТ РЕЖИМІНДЕ 42 ҚОҚЫС ШЫҒАРАТЫН КӨЛІКТІҢ ҚАЛДЫҚТАРДЫ ЖИНАУ ОРНЫНАН ОНЫ ҚОҚЫС АЛАҒЫНА АПАРҒАНҒА ДЕЙІНГІ ҚОЗҒАЛЫСЫН БАҚЫЛАУҒА БОЛАДЫ.

Сондай-ақ экология министрлігі елді мекендерді ғарыштық мониторингпен қамтуды арттыру, құрылыс қалдықтарының қозғалысына бақылауды күшейту және оларды қайта кәдеге жаратудың ұлттық стандарттарын енгізу мәселелерін пысықтап жатқан көрінеді.

Ел ішіндегі бейберекет шашылып жатқан қоқыс үйінділерін жою мәселесі осы аптадағы Үкімет отырысында талқыланды. Премьер-Министр Әлихан Смайылов мыңдаған стихиялық қоқыс полигондары жағдайды қиындатып отырғанын айтты. Әкімдіктер оларды жою үшін қомақты бюджет қаражатын бөледі. Қалдықтарды заңсыз тасымалдау және жинақтау фактілерін анықтауға арналған рейдтік іс-шаралар жүргізіледі. Дегенмен қалдықтарды басқару саласында атқарылып жатқан шаралар әлі де жеткіліксіз.

«Осы жылдың наурыз-қыркүйек аралығында ғана 5,5 мың рұқсат етілмеген жерлердегі қоқыс орындары табылды. Бұл ретте

Фото: kz.kursiv.media

ЭКОЛОГИЯ – ҚОҚЫСТАН АРЫЛУ

әкімшілік айыппұл салу жағдайды жақсартпай отыр. Қоқысты полигонға апарып тастағаннан гөрі, айыппұл төлей салған тиімді болып тұр. Мұндай тәсілді өзгерту керек. Қалдықтармен жұмыс істеудің және оны кәдеге жаратудың нақты жүйесін қалыптастыру қажет», – деді Үкімет басшысы.

Ол құрылыс қалдықтарына арналған полигондардың бар екендігі туралы тұрғындарды хабардар ету, сондай-ақ қалдықтарды бөлек жинауды, оларды одан әрі сұрыптауды, қайта өңдеуді және кәдеге жаратуды белсенді енгізу қажеттігін атап өтті.

Премьер-Министр 1 қарашаға дейін өңірлерде Коммуналдық

қалдықтарды басқару бағдарламасын бекітіп, жыл соңына дейін рұқсат етілмеген қоқыс үйінділерінің санын 2 есеге қысқартуды талап етті. Сондай-ақ рұқсат етілмеген жерге қоқыс тастағаны үшін әкімшілік жауапкершілікті қатаңдату бойынша

заңнамалық түзетулер енгізу қажеттігін айтты.

«Әкімшілік айыппұлдарды ұлғайту қажет, заң бұзу фактілері қайталанса, соған сәйкес салынатын айыппұл мөлшері де өсуі тиіс», – деді Әлихан Смайылов.

Экология министрлігіне қалдықтарды бөлек жинауды енгізудің, оларды кәдеге жарату мен қайта өңдеудің халықаралық тәжірибесін зерделеу және заңнамаға тиісті түзетулер әзірлеу тапсырылды.

Үкімет басшысы қоқыспен жұмыс істеу мәдениеті мәселелерін әзірлеп, оны балабақшадан бастап университетке дейін оқу бағдарламаларына енгізуі қажеттігін атап өтті.

ТАҚЫРЫПҚА ОРАЙ

АЛМАТЫДА ҚОҚЫСТЫ КӘДЕГЕ ЖАРАТУ

ҚАРЖЫ

ӨТКЕН АПТАДА ҚАРЖЫ МИНИСТРЛІГІНЕ ҚАРАСТЫ МЕМЛЕКЕТТІК КІРІСТЕР КОМИТЕТІ ШЕТЕЛДЕН ҚАРЖЫ АЛАТЫН ЖЕКЕ ТҰЛҒАЛАР МЕН ҰЙЫМДАРДЫҢ ТІЗІМІН ЖАРИЯЛАДЫ. ОҒАН БЕЙРЕСМИ ҰЙЫМДАР, ҚОҒАМДЫҚ ҚОРЛАР, ҚҰҚЫҚ ҚОРҒАУШЫЛАР МЕН ЖУРНАЛИСТЕР (ЖАЛПЫ САНЫ 240) ЕНГЕН.

Тізімге іліну «құрметіне» ие болғандардың төбесінен тоқ еткізгендей жаңалық емес. Бұйрық биылғы 26 наурызда күшіне енген. Әлбетте, ерекше белсенді құқық қорғаушылар да, соңғы жылдары түрліше әрекетімен танылған журналистер де барынша қарсылық көрсетіп, өретүрегелген. Кейбірі мұны Ресейдегі сияқты «иноагент» деп ен тағудың бастамасы деп байбалам салды. Қалың бұқараның қамын күйттейтін белсенді болып жүргенде, сырттан ақша алып отырғанын кім жалпақ жұртқа жайғысы келсін?

Тізім жарық көргеннен кейін де «сыныққа – сылтау»: «ЖСН-ді неге жариялайды» деп шу шығарғысы келгендер де табылды.

Осы аптада қаржы министрінің орынбасары Ержан Біржанов түсінік беріп, барлығы да заң аясында жүзеге асқанын мәлімдеді. Оның айтуынша, мұндай мағлұмат 2018 жылдан бері жинақталып келеді.

«239 салық төлеушінің жеке деректерін жариялап, содан кейін сайттан алып тастады деген сөз шықты. Бұл шындыққа сәйкес келмейді. ЖСН, БСН туралы айтсақ, Салық кодексінің 30-бабы бойынша салық төлеуші мен оның сәйкестендіру номері салық құпиясына жатпайды. Біз фискалдық орган ретінде Кодексті басшылыққа аламыз. Сондықтан салық төлеушінің деректерін ЖСН арқылы

жариялаймыз. Біз үшін салық төлеуші туралы ақпарат маңызды. Ал тізімдегі тұлғалар салық есебін өткізді», – деді Е.Біржанов.

Қаржы министрілігінің сайтында ЖСН мен БСН арқылы қай салық төлеушінің жұмыс істейтінін, кімде

қадағалау үшін керек. Біздің елімізге осындай талап қойылды. Мемлекеттік кіріс органдары келесі жылдан бастап Ұлттық банкпен бірлесіп, валюталық бақылау қызметін де мойнына алады», – деді вице-министр.

САЛЫҚ ТӨЛЕГІСІ КЕЛМЕЙ МЕ, ӘЛДЕ...

салық қарызы бар екенін көруге болады.

Ал шетелден қаржыландырылатын реестрге келсек, Қазақстан мен FATF (Financial Action Task Force on Money – ақшаны жылыстатуға қарсы күрестің қаржы шараларын әзірлеу тобы) арасында халықаралық келісім бар. Қаржыландыру көзін көрсету міндеті осы құжаттан туындайды.

«Шетелден келетін, шетелге жіберілетін қаржыны бақылау шеңберінде валюталық бақылау да бар. Біз бақылаудың осы түрлерін жүзеге асырамыз. Ол аударымдардың ашықтығын

Осылайша сырттан қаржы алатындар үшін «қой үстінде бозторғай жұмыртқалаған заман» келмеске кетті. Бұдан былай кім болса да қанша алғанын «тықпыштамай» салығын төлеуге міндетті. Табысын жасырып қалғандар 50-ден 350 АЕК-ке дейін айыппұл төлейді. Табысы туралы шындыққа сай келмейтін мағлұмат берсе, 100-700 АЕК көлемінде айыппұл төлейді. Бір жылдың ішінде екінші рет ұсталса, 150-ден 1000 АЕК-ке дейін айыппұл төлетіп, жұмысын жүргізуге тыйым салынады.

ҚАЗІР БҮЛДІРШЕНДЕРІМІЗ – БАЛАБАҚШАДА, ОҚУШЫЛАРЫМЫЗ МЕКТЕПТЕ ӘР ТҮРЛІ ӘДІСТЕМЕМЕН ҚИЛЫ МӘРТЕБЕЛІ МЕКЕМЕЛЕРДЕ ТӘРБИЕЛЕНІП, БІЛІМ АЛЫП ЖАТЫР. БҰЛ ҚАНШАЛЫҚТЫ ТИІМДІ? НЕМЕСЕ ФОРМАСЫН МЫҢ ҚҰБЫЛТҚАННАН МАЗМҰН ӨЗГЕРЕ САЛА МА?

Өркениеттің алтын заңы: балабақша балғындары мен мектеп оқушыларын тәрбиелі, иманды, отаншыл, қоғамшыл, елшіл етіп қалыптастыру – ата-ананың да, қоғамның да, мемлекеттің де ең маңызды міндеті.

Ұлт құндылықтарын, соның ішінде ғасырлар бойы қалыптасқан салт-дәстүрді бойына сіңірген ұрпақтан адал азамат, бірлігі бекем қоғамды құрушы өсіп шығады.

ашып, жалпыға бірдей білім беретін мектептердің түрі мен мазмұны жылдан-жылға бір-бірінен алшақтап бара жатыр. Ауыл мен қала мектебінің айырмашылығын жою жұмыстары бұрыннан басталғанын білеміз. Бірақ ол бүгінде түсініксіз үдерісте. Қазір қала мектептерінің өзі сан қилы. Оқушылардың киім үлгісі былай тұрсын, оқу бағдарламасына, пән мен тәлім-тәрбие әдістемесіне қатысты ала-

ал соның университеттегі жалғасы (техникалық мамандықтарда) – «Сызба геометриясы» міндетті курс қатарынан шығып қалғанын білесіздер ме?

Немесе мектеп жүйесінде де, университеттерде де «Қазақ әдебиеті» мен «Қазақ тілі» пәнінің классикалық бағыттары, бөлімдері жеке-дара өтпей, табиғаты будан, дүбәра дүниеге айналғанын мамандар талай рет көтерді. Бірақ нәтиже жоқ. Таяуда бір ата-ана 25

БІР ЕЛ

Фото: Informburo.kz

Кез келген қиындықты еңсеретін ұл-қыздар ғана мемлекеттің өркендеп-дамуына ықыласпен атсалысады. Әлемде озық елдердің көрсеткен үлгісі осыны аңғартады.

Біздегі ахуал қандай?

Сана-сезім, яғни ментальдық деңгейдегі өзгешелікті, әлеуметтік жағдайдағы теңсіздікті, тілдегі қайшылықты былай қойғанда, сауат

құлалықты педагогтердің өздері әлеуметтік желіде айтып жүр.

Әрине, бәріне ортақ міндеттелген бағдарлама бар. Алайда білім мекемелерінің міндеті – оны шығармашылықпен жүзеге асыру емес пе?

Мысалы, қазір адамзат инженерлік ойының бастауы «Сызу» пәні мектепте оқытылмайтынын,

жылдай бұрын өзі оқыған «Қазақ әдебиеті» оқулығы мен бүгін баласы оқып жатқан оқулықты салыстырып көрсетті. Бүгінгі 7-8 сынып материалы бастауыш мектеп деңгейіндей-ақ болып тұр. Классиктерден біреу де жоқ, жай ғана танымдық нәрселер...

Бүгінде жекелеген мектептер өз бетінше факультатив ретінде түрлі

қосымша сабақтар жүргізеді. Оның үстіне тереңдетіп оқыту, бейінділікке байланыстыру т.б. түрлі желеумен жүргізілетін репетиторлық оқыту сапасын тексеру, бақылау іс жүзінде мүмкін де емес. Жалақыны ғана ойлаған жекелеген мұғалімдердің білігі сын көтермейді.

Жалпы мектеп үшін түлегінің білімі, тәрбиесі ең басты көрсеткіш болуы керек. Өкінішке қарай, бүгінгі мектеп талабында мұғалімнің ұстаздық, яғни әдістемелік біліктілігі

Фото: Informburo.kz

– БІР МЕКТЕП

емес, қилы сертификат сұрайтын формализм алға шыққан. Мұғалім түрлі қисынды-қисынсыз курстардың соңында жүрсе (сертификат үшін), мектепте үзіліссіз тәрбиені кім жүргізеді? Бұған осыдан шамалы уақыт бұрын мемлекеттің малын шашпаққа құрылған ағылшын тілі курсын мысалға алсақ та жеткілікті. Қайда соның нәтижесі?..

Енді XX ғасырдың 60-70 жылдарындағы қазақтың қалың интеллигенциясын оқытқан мектеп мұғалімдерін еске алыңыздар. Соның көбі майдангерлер еді. Санаға шегелеп түсіндіретін, тәртіпті де мықтап бойға сіңіретін. Енді салыстырыңыз: солар курс-курс, сертификат-сертификат деп формальды қағаз жинап жүрсе, қалай болар еді? Олар өздері бас болып еңбекпен тәрбиелеудің де үлгісін көрсетті...

Егер бала мектепте қағаздан миы ашыған, әр түрлі тренингтен санасына ештеңе қоспаған мұғалімді көрсе, отансүйгіш, ғылымсүйгіш болып шыға ма?

Оның үстіне баланың бірі НИШ, бірі «Дарын», бірі БИЛ, бірі лицей, бірі гимназия, бірі жай мектеп боп кете беретін ала-құла мәртебелі орта білім жүйесінде оқыса, біз

қалайша қолжетімді оқу орнын, әділетті қоғамды, мықты мемлекетті құрамыз? Қайтіп біртұтас ел боламыз?

Әр түрлі мектеп әр түрлі орта қалыптастырады. Психологиясы, болмысы, сана-сезімі түрліше орныққан жастарды бір қоғамға біріктіру оңайға түспейді.

Әрине, білім туралы заң мен заңдық құжаттарда орта білімнің түрлі формасы енгенін де білеміз. Сондай-ақ оқушыларға берілетін пәндер де белгілі бір жүйеге бағындырылатынын түсінеміз. Дегенмен осы мәселеде ұлттық және өркениеттік мазмұн салмақты болуға тиіс.

Сонымен бірге мемлекеттік сектордағы, жеке меншіктегі, қазақ, орыс, аралас, түрлі этностық, желілік, интеллектуалдық, мамандандырылған, тереңдетіп оқытатын, дарынды балалар мектептері мен лицейлері үшін жалғыз – бірыңғай бағдарлама жасалғаны жөн деп ойлаймыз. Сонда ғана мектеп айырмашылығы жойылып, білім алушыларды алалау, қолжетімділікке жасанды тосқауыл қою болмайды. Нарық жағдайында осының өзінен жақсы нәтиже көрсететін мектептер шығатыны

сөзсіз. Мектеп желілерін дамыту әлеуметті жікке бөлуге емес, халықты ортақ міндетті орындауға біріктіріп, жақсылыққа жұмылдырады деп ойлаймыз. «Бір ел – бір мектеп» қағидасының мәні – осы. Әлемдегі дамыған, өркениетті елдердің тәжірибесі бұған дәлел бола алады.

Әділетті Қазақстанда, біртұтас, тату елімізде мектеп тапшылығын кешенді түрде шешу жолында ұлттық жоба қолға алынып жатыр. Ол «Жайлы мектеп» деп аталады. Дәлірек айтсақ, елімізде 2023-2025 жылдары жаңа үлгідегі 369 мектеп салынады. 738 мың орын ұсынатын білім ордаларында оқушыға толық жағдай жасалынбақ. Әрине, қоғамды оқытатын үй-жаймен, оқыту құрал-жабдықтарымен қамтамасыз ету – мемлекетіміздің шынайы қамқорлығы, үлкен көмегі. Ал мектептің мазмұны, әдістемесі, оқу-тәрбие ісі – одан да маңызды міндет деп білеміз. Өйткені Отанымызға әлемдік бәсекеге қабілетті, білімді, ынтымағы мен бірлігі мықты азаматтар керек. Бұл барша халқымыздың мүддесіне сай келеді.

ДАРХАН МЫҢБАЙ,

МЕМЛЕКЕТ ЖӘНЕ ҚОҒАМ ҚАЙРАТКЕРІ

**ҚАЗАҚЫҚЫЛЫМ
ЗАМАННАН-АҚ ЖЕСІРІН
ҚАҢҒЫРТПАЙ, ЖЕТІМІН
ЖЫЛАТПАЙ, ҚИЫНДЫҚҚА
ТАП БОЛҒАН ЖАНДАРҒА
ШАМАСЫ ЖЕТКЕНШЕ КӨМЕГІН
КӨРСЕТУГЕ ДАЙЫН ТҰРАДЫ.
СОҢҒЫ КЕЗДЕ «АДАМДАРДЫҢ
ЖҮРЕГІ ҚАТАЙЫП БАРА ЖАТЫР»
ДЕГЕН ПІКІР ҚАЛЫПТАССА ДА,
ҚАЗАҚЫ БОЛМЫСЫМЫЗДЫ
ЖОҚҚА ШЫҒАРМАЙ,
АЙНАЛАСЫНА МЕЙІРІМ
ШУАҒЫН ШАШЫП ЖҮРГЕН
АЗАМАТТАРДЫҢ ҚАТАРЫ
КҮН САНАП КӨБЕЙІП КЕЛЕДІ.
СОЛАРДЫҢ БІРІ – ТҮРКІСТАН
ӨҢІРІНІҢ БҮЛДІРШІНДЕРІНЕ
«АРМАНДАР ОРЫНДАЛАДЫ»
ЖОБАСЫ АРҚЫЛЫ ҚУАНЫШ
СЫЙЛАП ЖҮРГЕН ӘСЕЛ
БИМЫРЗАЕВА ЕСІМДІ ҚАЗАҚ
ҚЫЗЫ. ОЛ ОСЫ ЖОБАСЫ ҮШІН
БЫЛТЫР ОБЛЫС БОЙЫНША
ЖЫЛДЫҢ «ҮЗДІК БЕЛСЕНДІСІ»
АТАНЫП, «АЛҒЫС КҮНІ»**

ӘСЕЛ БИМЫРЗАЕВА:

ЕРЕКШЕ БАЛАЛАРҒА ҚУАНЫШ

**МЕРЕКЕСІНЕ ОРАЙ АСТАНАДА
ӨТКІЗІЛГЕН «ҚАЙЫРЫМДЫЛЫҚ
КЕРУЕНІ» V РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
КОНКУРСЫНДА «МЕЙІРІМ
ЖОЛЫНДА» НОМИНАЦИЯСЫНА
ИЕ БОЛҒАН. ҚАЛА
МЕКТЕПТЕРІНІҢ БІРІНДЕ
МҰҒАЛІМ БОЛЫП ЖҰМЫС
ІСТЕЙТІН ОЛ КЕЙБІР ТҰТАС
ҰЖЫМДАР АТҚАРА АЛМАЙТЫН
ІСТІ БІР ӨЗІ ІСКЕ АСЫРЫП ЖҮР.
ӨМІРГЕ ДЕГЕН ҚҰЛШЫНЫСЫ
КЕРЕМЕТ ҰСТАЗДЫҢ
ҚОЛДАУШЫЛАРЫ ДА УАҚЫТ
ӨТКЕН САЙЫН АРТЫП КЕЛЕДІ.
ОСЫ ОРАЙДА ЖОБА АВТОРЫН
СӨЗГЕ ТАРТЫП, БІРҚАТАР
САУАЛЫМЫЗДЫҢ ЖАУАБЫН
АЛДЫҚ.**

– Әсел Махамбетқызы,
алдымен өзіңіз жайлы айтып
өтсеңіз?

– Мен Тараз қаласында дүниеге
келдім. Балалық шағым Арыс
қаласында өтіп, сол жерде мектеп
бітірдім. Содан соң Түркістандағы
халықаралық қазақ-түрік
университетінде жоғары білім алып,
осы қалаға келін болып, қызмет
жолымды №17 Ататүрік мектебінде
мұғалім болып бастадым. Қазіргі
уақытқа дейін сол білім ұясында
орыс тілі мен әдебиеті пәнінен сабақ
беремін.

– Қазір «Армандар
орындалады» жобасын іске
асырып жүрсіз. Бұл идея қайдан,
қалай пайда болды?

– Шынымды айтсам, басында
бұл ойым іске асып, жоба кең етек
алады деп ойламадым. Былтыр
«Балалар жылы» аясында көптеген
іс-шаралар өтіп жатты. Қарап
отырсам, ол іс-шаралардың көбі дені
сау балаларға арналған спорттық
сайыс, байқау сынды жобалар екен.
Ал ерекше балаларға арналған
жұмыстарды байқамадым (әрине,
бұл жерде біреуге күйе жаққым
келіп тұрған жоқ.) Сөйтіп, өзім де
ерекше баланың анасы әрі ерекше
балаларға сабақ беретін мұғалім
ретінде бір жобаны қолға алсам
деп ойладым. Оқу жылының аяғына
жақындаған мамыр айы болатын.
Үйден білім алатын бір оқушыма
барып отырғанда «Сен нені

армандайсың? Кім болғың келеді?» деген сұрақтарды қойдым. Сонда ол дәрігер болғысы келетінін, осы уақытқа дейін лаваш жемегенін және кинотеатрда көпшілікпен отырып кино көргісі келетінін айтты. Сол кезде менің ойыма бірден «Біз өзі қандай адамбыз?» деген сұрақтар келіп, дымым шықпай, өзімді кінәлағандай болдым. Себебі өз балаларымды әрдайым киноға апарып, қыдыртып жүремін. Ал арбаға таңылған ол баланың анасы жалғызбасты болатын. Өздері төртінші қабатта тұрады. Соған қарағанда сыртқа көп шықпайтын болып тұр ғой. Сол күні үйіме жеткенше жылап бардым. Үйде жолдасыммен ақылдасып едім, «анасынан рұқсат сұра» деп кеңес берді. Анасының рұқсатын алып, баланы ойын-сауық орталығына апарып, қалаған тамағын әперіп, киноны да бірге көрдік. Сол кезде ол бала маған қарап: «Әсел апай, шынымен армандар орындалады екен ғой!» деді. Осы сөз маған қатты әсер етіп, үйге бара салысымен осы

жобаның жай-жапсарын құруға кірісіп кеттім.

2022 жылдың маусым айында әлеуметтік салаға жауап беретін мекемелерден 10 ерекше баланың тізімін алып, олармен тілдесіп, армандарын хатқа түсіріп, демеушілердің көмегімен алғашқы іс-шараны өткіздім. Бастапқыда маусым, шілде, тамыз айларында, яғни жазғы демалыста ғана өткіземін деп ойлағанмын. Бірақ тамыз айына келгенде 5-6 адам хабарласып, «маған бір хат дайындап қойшы» деп айтқан соң, арғы жағындағы 4 адамды табу қиындық тудырмады. Солай-солай жоба қолдау тауып, бұл іспен айналысып келе жатқаным бір жылдай уақыт болып қалыпты.

– Осы іске кірісер кезде қандай да бір кедергілер болды ма? Қандай

Фото: erekshe-alem.kz

СЫЙЛАУ — МЕН ҮШІН БАҚЫТ

Фото: kaz.inform.kz

қиындықтарды еңсере алдыңыз?

– Әлбетте, қиындықсыз іс болмайды. Мысалы, бастапқыда бала хаты табысталған кей демеушілер тура іс-шара жақындаған кезде телефон тұтқасын көтермей, хабарсыз кеткен жағдайлар болды. Сондай сәттерде «енді не істеймін?» деп қатты алаңдадым. Дегенмен балалардың несібесіне қарай ойламаған жерден

демеушілер табылып, мәселе оңынан шешіліп жатты.

– Жобаны жалғыз өзіңіз ұйымдастырып, өзіңіз жүзеге асырып жүрсіз ба? Әлде «кадрдың сыртында» жүрген жандар да бар ма?

– Бұл жобаны өзім бастадым дегеніммен, жолдасым және үлкен ұлым мен қызым әрдайым қасымда жүріп, көмек көрсетіп келеді. Сонымен қатар, іс-шара ұйымдастырар кезде облыстық «Жастар ресурстық орталығы», қала әкімдігі мен мәдениет бөлімі қолдау көрсетуде. Сондай-ақ осы жобаны естіген қала әкімі Нұрбол Тұрашбеков: «Сіз балаларға сыйлық беріп қоя салмаңыз.

Мен олардың электрокармен, «Керуен сарайдағы» қайықтармен серуендеуіне мүмкіндік жасайын», – деп ұсыныс айтқан кезде төбем көкке жеткендей қуандым. Себебі балалардың 80 пайызға жуығы «кесенеге барып дұға жасап, қайықпен серуендегім келеді» деп айтып жатады.

– Демеуші табу қиындық тудырмай ма?

– Шыны керек, осыған дейін демеуші табу тұрғысынан қиналған жоқпын. Дегенмен, арасында жауапсыз қалдыратындар, сөзінен тайқып кететіндер кездесіп жатады. Жағдайын дұрыстап түсіндіретіндер де бар. Бір айта кетерлігі, осы уақытқа дейін өзім танитын, әлеуметтік желі парақшасында

ЕРЕКШЕ БАЛАЛАРҒА ҚУАНЫШ

достықта бар бірнеше Мәжіліс депутаттарына хабарласқанымда, біреуі де ұсынысымды кері қайтармады.

– Қазіргі қалталы азаматтардың қайырымдылық жасауға деген ықыласы қандай?

– Бүгінде жаны жомарт, жүрегі мейірімді азаматтар көп. Бірақ барлығы бірдей қайырымдылық жасауға құштар деп те айта алмаймын. Тіпті демеушілерге қатысты «ой, бұлардың бәрі өзіне жарнама жасап жүр ғой» деп

тиіскендері де болды.

Рас, кей азаматтар атын айтпауды өтінсе, енді бірі «менің атым аталмай қалды» деп жатады. Ал маған демеушілер атын шығару үшін немесе мақтану үшін қайырымдылық істей ма, қызық емес. Ең бастысы – қоғамдағы ерекше балаларға қуаныш сыйлау.

– Жергілікті билік өкілдері қолдау көрсетіп жүр ме?

– Жаңа ғана айтқанымдай, қала әкімі мен орынбасары, әкімдік

қызметкерлері, баспасөз қызметі мен облыстық қоғамдық даму басқармасы әрдайым қолдарынан келген көмегін аямайды.

– Осы уақытқа дейін шамамен қанша балаға қуаныш сыйладыңыздар? Сіздің ойыңызша, бұл жоба қай уақытқа дейін жалғасады?

– Жалпы өткен жылдан бастап жоба арқылы 170-тен астам баланың арманын орындаған екенбіз. Демек, еліміздің осыншама азаматы қайырымды іске үлес қосты деген сөз. Бастапқыда қала көлемінде іске асырылған жоба қазір облыстық деңгейге көтерілді. Мәселен, өткен жолы Отырар, Бәйдібек аудандарынан ерекше балалар алдырдық. Олардың арасында Түркістанды мүлдем көрмеген балалар да болды. 22 маусым күні кезекті іс-шарамызды өткіземіз. Оған Арыс, Кентау қалалары мен Ордабасы ауданының ерекше балалары қатысады деп

жоспарланған. Жалпы осындай игі іс-шараға бейжай қарамайтын жомарт жандар табылып тұрса, мен шамам жеткенше бұл істі жалғастыра беремін және ауқымы кеңейе береді деп ойлаймын. Қазір осы жоба аясында бірнеше іс-шара өткізіліп жататынын да естимін. Ол да қуантарлық жағдай.

– Іште қалып бара жатқан ойлар бар ма?

– ...Жалпы мен он жылдан астам уақыт бойы ерікті ретінде қоғамның дамуына азды-көпті үлес қосып жүрмін. Жасырмаймын, алғаш рет жалғызбасты, көп балалы аналарға көмек беріп көрдік. Кейін жағдайымыз асып-тасып тұрмағандықтан қиналыңқырап жүрдік. Өзіміз

Кейін менің алған беттен қайтпайтыныма көзі жетті ме, тек қолдау көрсетіп келеді. Ал мен үшін ол кісінің қолдауы өте маңызды. Әр жұма сайын тұрақты түрде көмек бергісі жандар қаржы салып тұрады. Мен ол дүниені өз мақсатына жұмсап, есебін беремін. Жеке кәсіппен айналысу ойымда да жоқ. Мұғалімдік қызметім ұнайды. Шәкірттерім жетістіктерге қол жеткізген сайын, төбем көкке екі елі жетпей тұрады. ...Осы қайырымдылық акциясын желідегі достарым «Ақниет», «Әселдің ақниеті» деп атап кетті. Желіге жазба қалдырудағы

СЫЙЛАУ — МЕНҮШІН БАҚЫТ

пәтер жалдап тұратынбыз. Мен жұмыссыз болатынмын. Жолдасым: «Қайтесің, шаршайсың ғой. Оның үстіне әр жағдайы төмен отбасын көріп қайтқан сайын мұңайып қала бересің, жүрегіңе жақын қабылдайсың» деп жиі айтатын.

мақсатым – көмек бергісі келетін жандарды құлағдар ету. Нәтижесінде тек Түркістандағы ғана емес, Шымкент, Кентау қаласынан көмек сұраған жалғызбасты аналарға да көмек көрсете алдық.

...Тағы бір ерекше оқиғаны айта кетсем. Бір күні облыстық полиция департаментінің бастығы, генерал Мұрат Талапұлымен байланысқа шықтым. Сонда ол кісі көмек көрсететін баланың үйіне барып, арманын орындағысы келетінін айтты. Содан бұл ойы орындалып, бүлдіршінге батасын беріп, өзі де баланың 90 жастағы әжесінен бата алып қайтты.

Балалар әрдайым үлкендердің қамқорлығы мен қолдауын сезінулері керек. Зорлық-зомбылықсыз, бақытты балалық шақты бастан өткізулері үшін қоғам

болып белсенділік таныту өте маңызды. Ерекше күтімді қажет ететін балалардың қоғаммен етене араласып, өзіндік орындары бар екендіктерін жете түсінулеріне жағдай жасау назардан тыс қалмауы қажет. Қолжетімді, әрі ыңғайлы білім алуларына жағдай жасау, қоғаммен бірге жайлы өмір сүруге талпындыру, қамқорлықты сезіндіре отырып, балауса жүректеріне мейірім дәнін себу – біздің басты міндетімізге айналғаны абзал. Жалпы қайырымдылық акциясын ниет білдірген демеушілердің арқасында жүзеге асырып жүрмін. Ол кісілерге алғысым шексіз!

– Өнегелі ісіңіз және сұхаттасқаныңыз үшін шын жүректен алғыс білдіремін! Балалардың барлығы бақытты, азаматтардың жүрегі жылы, тілегі ақ болсын!

Бауыржан МЕЙІРХАНҰЛЫ,
Түркістан қаласы

«МАМАНДЫҚҚА КІРІСПЕ». СОЛ БІР ҒАЗЕЗ ЖАНДЫ ҰМЫТУ МҮМКІН ЕМЕС ЕДІ. СЕБЕБІ... БІР СУРЕТШІЛЕРДІҢ ЖАЗҒАН ПОРТРЕТІ МЕН АВТОПОРТРЕТІ КЕЙДЕ КЕРЕМЕТ ОРЫНДАЛҒАНЫ СОНШАЛЫҚ, ТІПТІ ҚАРАҒАЙДЫҢ ӨЗІНЕ СЫЙМАЙ ШЫҒЫП КЕТЕ ЖАЗДАП ТҰРАДЫ ҒОЙ. ТАУМАН АҒАНЫҢ ӨМІРДЕГІ БЕЙНЕСІ СУРЕТ КҮЙІНДЕ ҚАЛҒАЛЫ БЕРІ ОЛ КІСІНІҢ КЕЛІСТІ КЕЛБЕТІНЕ КӨЗ ТҮСКЕН САЙЫН ОСЫНДАЙ БІР ТОСЫН СЕЗІМДІ БАСТАН КЕШЕМІН. ОНЫҢ ПОРТРЕТІН САЛҒАН СУРЕТШІНІҢ ОСЫ ӘСЕРДІ ОРЫНДАП ШЫҒАТЫНЫНА СЕНЕСІҢ. ӨЙТКЕНІ ОЛ ТӘҢІРДІҢ БЕРЕ САЛҒАН СОНША ЖОМАРТ СЫЙЫНА, ҒАЖАЙЫП НҰСҚАСЫНА КІР ШАЛДЫРМАЙ ӨТТІ. ӨЗІ ҚАНДАЙ КӨРКЕМ БОЛСА, ІСІ ДЕ СОНДАЙ КӨРКЕМ ЕДІ.

Университеттің ұзына бойы дәлізімен маң-маң басып, маңғаз кейіпте кетіп бара жатыр еді. Студенттер, мұғалімдер оған жапырлай амандасады, бұл күлімсіреген қалпы аудиторияға келіп кіреді. Ол көп күрсінбейтін, көп күлімсірейтін. «Еңселеріңді тік ұстап, тік жүріңдер. Жас адамға күлімсіреп, қуанып жүрген жарасады» дер еді аса мағыналы дәрісінің бір тұсында күлімсіреп тұрып. От шайнап, от басып жүрген ессіздеу кезімізде есте тұтқанымызбен, мағынасына терең бойламаған осы сөзді қазір айтқан адамды аялап өтердейсің. Сұлу өмір. Әдетте табиғаттың берген жомарт сыйы сұлулығына сай сұлу өмір сүрмейтіндерді көргенде сол бір көркем көкеміз еске түсіп елжіретер еді.

Біз қазір сондай ұстаздарды сағынады екенбіз. Неге? 1976 жылы

журфактың табалдырығын жүрегіміз тарсылдап аттаған қоңыр күзде профессор Тауман Салықбайұлы Амандосов «Мамандыққа кіріспе» атты пәннен дәріс оқып еді. Сол алғашқы лекция біздің болашақ тағдырымызға есік ашқан екен. Лекциясына міндетті түрде елімізге танымал бір журналисті шақыратын

көрінеді. Жыл сайын қайталанатын осы бір сәт журналистиканың әліппесін енді ашқан сары ауыздың есінде өмір бойына қалып қояры сөзсіз. Алғаш «тірі журналист» Әзілхан Нұршайықовпен кездескеніміз, оның санына жете алмайтын қойын дәптерлері және журналистика дегеннің не екенін тұңғыш рет тәптіштеп түсіндірген Тауман ағаның ұмытылмайтын бір себебі осы. Оның жүзіндегі соншалықты бір жылы мейірім, әлгі бір күлімсіреу біздің мамандық таңдаудағы келешек тағдырымызды шешкенін жылдар жөңкілген сайын терең сезінгендей екенбіз. Әлі күнге «Мамандыққа кіріспеден» артық пән жоқтай көрінеді де тұрады. Журналистиканың іргетасы секілді сол бір лекция біз үшін алдағы талпыныстарымыздың алтын бастауындай еді, солай болды да. Уызында жарымағанның жарты жолда қалып қоятынын өмірдің өзі көрсетеді ғой. Өзімізді мақтасақ, ұстазбен мақтанғанымыз болар. Біз уызға тойған екенбіз, оның

Фото: kazgazeta.kz

КҮРСІНБЕЙТІН,

Фото: tauman.kz

аты Тауман ағаның «Мамандыққа кіріспе» атты қоңыр пәні, лекциясы. Мұндай адамды қайтіп ұмытарсың!?

«ҚАЗАҚ СОВЕТ БАСПАСӨЗІНІҢ ЖАНРЛАРЫ»

Тауман Амандосов – журналистиканы қазақ топырағында ғылым деңгейіне көтерген ғалым. Журналистиканың жанрларын жіліктеп, әрқайсысына өзінің ғылыми негізделген анықтамасын дәлме-дәл берген бірегей тұлға. Біз ол кітапты жастанып оқыдық. Бұл жанрдың өзін өмірден алып түсіндірген тәлімді кітап еді. Журналистикада өз жанрыңды табу жақсы жар табумен бірдей екенін қазір сезінгендей халдеміз ғой. Ол очерк туралы

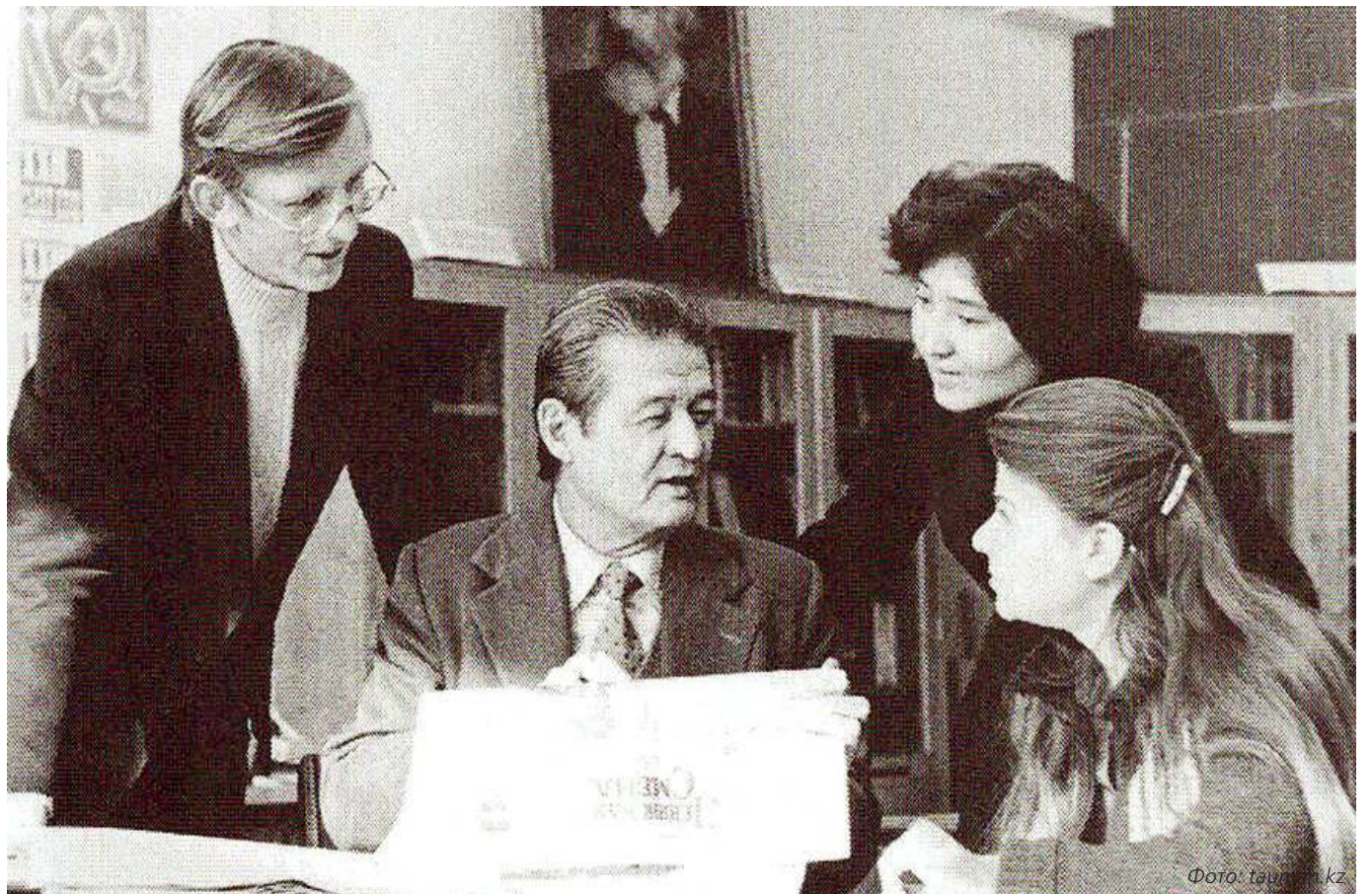

Фото: tauman.kz

кездің шындығын бүгінгі күннің өңі, тәсілі өзгерген шындығымен салыстырғанда, ұстаз сөзінің қай кезде де құнын түсірмей келе

Амандосовты ешкімге ұқсата алмас едің. Ғылым жолы қанша бұралаңы көп болғанымен, ол қоңыр өмір сүріп, қоңыр

КҮЛІМСІРЕЙТІН КІСІ ЕДІ

жатқанын үнсіз мойындайсың. Ол тағы бірде шынайы дерек, дәйегін қосып журналистиканың жасыл жайлау емес екендігін де айтып, алдымен үрейлендіріп алып, сосын үміттендіріп сөйлейтін. Мамандықтың қасиетін. қадірін білсін дегені ғой. Осының бәрін жай айтып қоймайтын, журналистика жайында жыр оқып отырғандай көрінетін.

Тауман көкеміз соншалықты сырбаз бола тұра, соншалықты қарапайым, студенттермен тең құрбысындай сөйлесіп кететін, кей жағдайда сырласатын. Орайын тауып айтылған қалжың жақындастырып жіберетін. Кейде қалжыңның соңы қарыз сұрауға айналып кететін. Ондайда ол көз тартатын әдемі әмиянын күлімсіреп қолына алып отырып, Атымтай жомарттығы ұстап, қанша деместен қолына түскенін бере салатын. Бір ерекшелігі, ақшаны әмиянға тік салатын және бүктелген ақшаны алмайтын. Сол үшін банкіге барып, ақшаны жаңалап қайтаратынбыз.

айтқанда очерк жазғың келіп кететін. Қысқасы, бүгінде аға, орта буын жасына жеткен журналистерді теориялық тұрғыдан шыңдаған кітаптың бірегейі осы еді.

Ең бастысы, оның өмірдің өзінен алып айтатын әңгімесі өрісімізді кеңейтті. «Правданы» үзбей оқып, «Времяны» қалт жібермей көрген адам журналист болып шығады. Алам оқып қана журналист болмайды, журналистің ең басты оқулығы – өмір» дейтін. Сол

күйінде кетті. Әдемі өмір сүрді, әлдекімдердей әулекіленіп, қартайғанда тышқаншылап кеткен жоқ, жақсы қартайды. Дұрысы, ол қартайған жоқ, қартаюға уақыты да болған жоқ, қалай қартаю керектігін қайта бізге ұғындырып кетті. «Тұңғыш» сөзі Амандосов есімімен тығыз байланысты. Ол 1966 жылы өзінің ұйтқы болуымен құрылған журналистика факультетінің тұңғыш деканы болды. 1982 жылы Мәскеуде докторлық диссертациясын сәтті қорғап, Қазақстанда журналистика теориясы бойынша тұңғыш доктор, кейінірек тұңғыш профессор атанды. Мынау бардың бағасын, жоқтың қадірін білу бәсеңдеп тұрған заманда сағынып еске алатын осындай тұлғалардың болғаны да көңілге бір деуеу.

Қали СӘРСЕНБАЙ, ҚАЛАМҒЕР

БӘРІНЕ ОРТАҚ ЖУРНАЛИСТИКА

Jas qazaq газеті мен Chevron компаниясының
бірлескен ЖОБАСЫ

**ЖОБАНЫҢ МАҚСАТЫ – ЕРЕКШЕ ЖАНДАРДЫ ЖУРНАЛИСТИКА
ЖАНРЛАРЫН МЕҢГЕРІП, САУАТТЫ ЖАЗУҒА БЕЙІМДЕУ.
ҚАЗІР ЖУРНАЛИСТИКАҒА ҚҰМАР ЖАНДАР КОМПЬЮТЕРЛІК
САУАТТЫЛЫҚ, МЕРЗІМДІ БАСПАСӨЗ ЖӘНЕ ТЕЛЕЖУРНАЛИСТИКА
БОЙЫНША ТӘЖІРИБЕСІН ШЫҢДАП, ШАҒЫН ХАБАР, АҚПАРАТ,
МАҚАЛА ЖАЗУҒА, СҰХБАТ АЛУҒА ТӨСЕЛІП КЕЛЕДІ. КЕЗЕКТІ ДӘРІСТЕ
КУРСҚА ҚАТЫСУШЫЛАР ЖУРНАЛИСТИКАНЫҢ СҰХБАТ ЖАНРЫНЫҢ
ҚЫР-СЫРЫНА ҚАНЫҚ БОЛҒАННАН KEЙІН АЛМАТЫДАҒЫ 90 ЖЫЛҒА
ЖУЫҚ ТАРИХЫ БАР МЕМЛЕКЕТТІК ҚУЫРШАҚ ТЕАТРЫНА БАС
СҰҒЫП, ТЕАТР ТЫНЫСЫМЕН ТАНЫСТЫ.**

анасының мойнына мінеді, тіпті ұрып-соғып жатқандарды да көреміз. Не болмаса, әкесінің, анасының, ағаларының сатып алып берген дүниесінің қадіріне жетпей жатады. Мен де бала болдым, желік қуған жастық шақ біздің де басымыздан өтті. Бірақ біз мектепті тәмамдағанда кеңестік жүйенің тәртібі бойынша оқуға түспес бұрын, алдымен совхозда жұмыс істеу керек болды. Оқуға қабылданбай қалсаң, әскерге аттанасың, келген соң тұрақты жұмыс орнымен қамтамасыз етеді. Сондықтан да біз әке-шешеміздің тапқан-таянғанын малданумен

ЖАСТАР ЖАЛҚАУ БОЛМАУЫ КЕРЕК

«Бәріне ортақ журналистика» курсына қатысуға ұсыныс түскенде алғашында қорқасоқтағаным рас. Өйткені өзімнің мамандығым да, атқарып жүрген қызметім де журналистикадан алыс. Бірақ жазу өнері, сөзді дұрыс байыптап жеткізу мамандыққа байланысты емес. Сондықтан да бір ауыз сөзбен ойымдағыны жеткізуге септігі тиер деген мақсатта курсқа қатысып жүрмін. Бұл курстан үйренеріміз де көп екеніне көзіміз жетті. Телеарна журналистерінің қалай ақпарат жасаудағы қарбаласқан сәтін тамашаладық. Камера алдында өзін еркін ұстауының қыр-сырына қаныға түстік. Курс тәлімгерлерінің талабы бойынша сұхбат алу тапсырмасын орындадым. Бұл жолғы кейіпкерім – өзімнің бірге жұмыс істейтін әріптес ағам.

Біздің жұмыстағы ұжымда Кайса Мусин деген ақсақал бар. Өзінің жасы 74-тен асты. Әлі де «екі қолға бір күрек» тауып еңбек етіп, зейнетақысымен қоса жалақы да

алады. Мен ол кісінің қазіргі жастар туралы ойын білгім келді.

«Бүгінгі жастардың барлығы бірдей жалқау деп жаппай топырақ шашуға болмайды. Бірақ қазір телефоннан ғаламтордағы түрлі оқиғаларды көріп, кейде жағамды ұстаймын. «Ақша бер» деп зіңгіттей жігіттер ата-

есеймедік. Өзіміз еңбектеніп, керісінше сол кісілердің бір жағына шығыстық. Қазір де еңбекқор, білімді жастар бар, бірақ таяқтың екі ұшы болатыны секілді, олардың жасап жүрген әрекетіне кереғар еріншек, жалқау жастар да көп. Қоғамда бойкүйездік, масылдық психологиясының белең алып бара жатқаны – соның жарқын мысалы» дейді Қайса аға.

Ағамыз еңбекке араласқан жігіт шағынан көлік тізгіндеп жүргізуші болған екен. Бүгінгі күнде де зейнетақысымен қоса жалақы алып, отбасын асырап отыр.

Кейде жұмыста шаршағанда, сәл ауырлыққа шыдамай қолымызды бір сілтеп кетіп қалуға да оқталамыз. Бірақ сондай кезде Қайса аға бізді шідерлеп, басу айтып ашуымызды тарқатады. Ол кісінің әрбір қиындықтан кейін жақсылық орнайды деген сөз үнемі жадымызда тұрады.

Өміржан БӘЙТЕКОВ,
курсқа қатысушы

Бас редактор

Срайыл СМАЙЫЛ

Гүлнар АХМЕТОВА
Директор

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Ғалия ҚАЛИЕВА
дизайнер/фотосуретшіКәмшат ТӨЛЕШОВА
офис-менеджерӘбубәкір СМАЙЫЛОВ
Астанадағы меншікті тілші
Мақпал НОҒАЙБАЕВА редактор
Айдос ҚҰСАЙЫНҰЛЫ
продюсер-менеджер

МЕНШІК ИЕСІ: «Аманат Медиа» ЖШС

Бас есепші Расима ӘКІМБЕКОВА

Редакцияның мекенжайы:

050012, Алматы қаласы, Мәуленов, 85 үй,
№83 кеңсе, 5-қабат

(Бөгенбай батыр көшесінің қиылысы)

Телефондар: 8(727) 272-43-39; 272-43-25

Бухгалтерия: тел.факс: 8(727) 272-46-22 (жарнама бөлімі)